

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่ประเทศจะพัฒนาขึ้นได้นั้นเกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเบื้องต้น การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น อันส่งผลให้สภาวะเศรษฐกิจมีความมั่นคง และสภาพสังคมมีความสงบสุขได้ การอาชีวศึกษามีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้มาก ดังนั้นการกระตุ้นและส่งเสริมการอาชีวศึกษาจึงมีความจำเป็นมาก ดังที่ วิเวก บางพุดพงศ์ (2522) ได้กล่าวไว้ว่า

หากประเทศไทยปรารถนาที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมของประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ปรารถนาที่จะเพิ่มผลผลิตในด้านต่าง ๆ ของประเทศ ในอัตราที่เหมาะสมกับความต้องการทั้งภายในและภายนอกประเทศ และสามารถแข่งขันได้ทั้งราคาและคุณภาพ ปรารถนาที่จะให้มีการคิดค้นและใช้ทรัพยากรของประเทศอย่างถูกต้อง ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ปรารถนาที่จะแก้ปัญหาการว่างงานของคนไทย และปรารถนาที่จะให้เยาวชนมีอิสระเสรีที่จะเลือกวิถีชีวิตของตน ในการประกอบสัมมาอาชีพะตามความต้องการความถนัดของตนเอง แล้ว เรามีความจำเป็นเหลือเกินที่จะต้องทำการปรับปรุงและขยายการอาชีวศึกษาของประเทศชนิดแข่งกับเวลาโดยรีบด่วนที่สุด

การอาชีวศึกษาได้ขยายตัวอย่างจริงจังในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ระยะที่ 1-2 เพื่อผลิตกำลังคนสาขาวิชาต่าง ๆ ให้เพียงพอับความต้องการของตลาดแรงงาน และปัญหาด้านแรงงานเริ่มเกิดขึ้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 3 เนื่องจากการวางแผนกำลังคนผิดพลาด ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งต้องการผู้สำเร็จการศึกษา ที่ชำนาญด้านปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2529) ยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 5 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมเป็นเศรษฐกิจแบบกึ่งอุตสาหกรรม แรงงานชนบทในภาคเกษตรกรรมถูกดึงเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ความต้องการแรงงานด้านอาชีวศึกษาจึงมีมากขึ้น จึงต้องขยายการรับนักเรียน นักศึกษา และ

เปิดสถานศึกษาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมในการจัดการศึกษา สถานศึกษาจึงไม่สามารถพัฒนาคุณภาพของการอาชีวศึกษาได้เต็มที่ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2533) ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงมีข้อเฉพาะปัญหาด้านปริมาณอย่างเดียว แต่เป็นปัญหาด้านคุณภาพด้วย นั่นคือ ผลผลิตของการศึกษาอาจจะไม่สอดคล้องกับงานที่ต้องทำ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2529) ทำให้เกิดปัญหาอัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาสูงกว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับอื่นใด (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ อ่างในสนามจิตรสุนทรทรัพย์, 2530) ซึ่งวารภรณ์ บวรศิริ และ Gerald Fry (อ่างในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2529) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการอาชีวศึกษาและตลาดแรงงานไทยเห็นว่า ผู้จ้างงานต้องการเห็นการปรับปรุงคุณภาพของนักเรียนอาชีวศึกษาทางด้านภาษาอังกฤษ การพิมพ์ และการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น นอกจากนี้ผู้จ้างงานต้องการคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความขยันขันแข็ง และความพร้อมที่จะเรียนในเรื่องใหม่ ๆ

ปัจจุบันรัฐบาลได้พยายามแก้ปัญหาด้านแรงงาน และให้ความสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษามากขึ้น จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ระบุวัตถุประสงค์ของการจัดการอาชีวศึกษาไว้อย่างชัดเจนว่า "เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับกลางและระดับสูงให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529) เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว จึงมีหลายหน่วยงานดำเนินการจัดการศึกษาสาขาวิชาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน

กรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาด้านอาชีพโดยตรง และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 กรมอาชีวศึกษา จึงได้กำหนดแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 6 (2530-2534) โดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ไว้ว่า "เพื่อผลิตและพัฒนาคนระดับช่างกึ่งฝีมือ ช่างฝีมือ ช่างเทคนิค และให้บริการฝึกวิชาชีพระยะสั้น แก่ประชาชนทั่วไปรวม 5 ประเภทวิชา คือ ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พณิชยกรรม คหกรรม และศิลปหัตถกรรม ในสัดส่วนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ" (กรมอาชีวศึกษา, 2531)

ดังนั้นกรมอาชีวศึกษาจึงได้จัดการศึกษาด้านวิชาชีพแตกต่างกันถึง 5 ประเภทวิชา ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน หลักสูตรที่เปิดสอนประกอบด้วย ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพช่างฝีมือ (ปชม.) และให้บริการอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นแก่ประชาชน จากความแตกต่างของวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการบริหารการศึกษา กรมอาชีวศึกษา จึงได้แบ่งส่วนราชการ (กรมอาชีวศึกษา, 2531) ให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมงานบริหารและ วิชาการของสถานศึกษาในสังกัด ออกเป็น 3 หน่วยงาน คือ กองวิทยาลัยเกษตรกรรม กองวิทยาลัยเทคนิค และกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา โดยมีสถานศึกษาแต่ละสังกัดกระจายอยู่ ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ แต่ในกรุงเทพมหานคร มีจำนวนสถานศึกษามากที่สุด

การที่จัดตั้งสถานศึกษาวิชาชีพขึ้นที่ใดควรคำนึงถึงองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ความต้องการกำลังคนในท้องถิ่นนั้น ๆ และท้องถิ่นใกล้เคียง ทรัพยากรของท้องถิ่นและของประเทศ แนวโน้มหรือแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (วิเวก บางพิพัฒน์, 2522) นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงระบบสังคม วัฒนธรรม และค่านิยมของท้องถิ่นด้วย ดังจะเห็นได้จากลักษณะสังคมไทยในชนบทเป็นสังคมเกษตรกรรม และสังคมเมืองเป็นสังคมอุตสาหกรรม (สังัด อุทรานนท์, 2528) การประกอบอาชีพจึงแตกต่างกันมาก ดังนั้น สถานศึกษาที่สังกัดกองวิทยาลัยเกษตรกรรมจึงตั้งอยู่เฉพาะในต่างจังหวัด (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2531) ส่วนในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นสังคมเมือง มีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมสูง และมีความพร้อมด้านสถานฝึกงาน จึงจัดการศึกษา ประเภทพัฒนศึกษาระดับมัธยมศึกษา ศิลปหัตถกรรม และช่างอุตสาหกรรม แม้ว่ากรมอาชีวศึกษา ได้พยายามพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น ก็ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของกรมอาชีวศึกษา ดังจะเห็นได้ว่าอัตราการว่างงานของผู้จบอาชีวศึกษายังสูง และประสิทธิภาพทางการเรียน ของนักเรียน นักศึกษายังต่ำอยู่ จากการสำรวจจำนวนผู้สำเร็จและไม่สำเร็จการศึกษาของ กรมอาชีวศึกษาในปี 2530 พบว่านักเรียน นักศึกษาที่ไม่สำเร็จตามกำหนดของหลักสูตรมีถึง ร้อยละ 15.23 ของผู้เข้าสอบ (กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา, 2531)

จากการวิจัยเพื่อวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษา ของกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2531) พบว่าการจัดการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา ยังมีปัญหาในด้านทรัพยากรทางการศึกษา เนื่องจากขาดแคลนครุภัณฑ์ และบุคลากรเฉพาะ สาขาวิชาต่าง ๆ ในด้านครุภัณฑ์พบว่ามีสภาพไม่ทันสมัย ชำรุด และบ่อยครั้งวิทยาลัย ได้รับของไม่ตรงตามต้องการของแผนกวิชา ส่วนจัดครูสอนบางครั้งไม่ตรงตามสาขาวิชา เอก-โท และยังมีครูที่มีคุณวุฒิต่ำกว่าระดับปริญญาตรี สำหรับสัดส่วนของครูต่อนักเรียนมี เกินกว่าเกณฑ์คิดอัตรากำลังของกรมอาชีวศึกษามาก โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร สัดส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 ต่อ 23.8 ซึ่งสูงกว่าสัดส่วนโดยเฉลี่ยทั่วประเทศ คือ 1 ต่อ 18.3 การที่มีจำนวนผู้เรียนมากและครุภัณฑ์ไม่พอเพียง ครูจึง เน้นการสอนในเชิงทฤษฎี

มากกว่าการฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ยังพบว่าข้าราชการครูของกรมอาชีวศึกษา ส่วนใหญ่เป็นครูที่สอนประเภทวิชาชีพต่าง ๆ (กรมอาชีวศึกษา, 2532) ซึ่งจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับวิชาชีพเหล่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษานสาขาวิชาชีพนั้น ๆ โดยตรง และไม่มีวุฒิการศึกษาทางวิชาชีพครูจึงไม่ได้ศึกษาล่วงที่เกี่ยวกับจริยธรรมของครูมาก่อน (วัลย์พร บัณฑิต, 2529) ทั้งยังขาดความรู้ ความเข้าใจถึงปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรการสอน ดังที่ธงชัย สุวัฒน์เมฆินทร์ (2529) ได้กล่าวไว้ยังมีผู้บริหาร ครู-อาจารย์จำนวนมากที่ไม่เข้าใจหลักสูตรตั้งแต่เรื่องจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของวสุเมดี อ้อมแก้ว (2531) ที่ว่าบุคลากรในสถานศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และสถานศึกษา ยังไม่ได้กำหนดนโยบายในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรไว้อย่างชัดเจน

ในช่วงต้นแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา ระยะที่ 6 กรมอาชีวศึกษาได้จัดให้มีการพัฒนาครู-อาจารย์ และจากการประเมินผลช่วงครึ่งแรกของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2532) พบว่ากรมอาชีวศึกษาให้ครู-อาจารย์ลาศึกษาต่อโดยเฉลี่ยสถานศึกษาหนึ่งประมาณ 10 คน ส่วนใหญ่ศึกษาต่อประเภทวิชาชีพ ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป การจัดอบรมและสัมมนา มีร้อยละ 66 ของสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ส่วนการนิเทศการเรียนการสอนเป็นการติดตามผลตามหลักเกณฑ์ที่ให้สถานศึกษาปฏิบัติมากกว่าที่จะนิเทศเพื่อพัฒนาการเรียน นับว่าการนิเทศการศึกษา ยังไม่ประสบผลและไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร สำหรับการให้คำปรึกษาแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและต่างประเทศยังมีน้อย ส่วนการปฏิบัติงานโครงการจัดหาและพัฒนาคุณภาพคนยังไม่ได้นำดำเนินการ เนื่องจากไม่ได้รับงบประมาณ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2533)

จึงเห็นได้ว่าการจัดการอาชีวศึกษา ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เฉพาะผู้บริหารผู้เดียวย่อมไม่สามารถแก้ปัญหาและบริหารงานทุกด้านให้ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2529) ว่าครูใหญ่จะทำงานแต่ลำพังให้สำเร็จนั้นไม่ได้ ต้องการทีม (Team) ของคนที่มาร่วมงาน เนื่องจากสภาพปัจจุบันวิทยาลัยอาชีวศึกษาทุกแห่งได้ขยายเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งยังมีผลกระทบทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษาเกิดขึ้นมาก ดังนั้นผู้ที่จะมีส่วนร่วมในการแบ่งเบาภาระในการบริหารงาน ก็คือผู้บริหารในระดับรองลงมา อันได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าแผนกวิชา เนื่องจากในวิทยาลัยอาชีวศึกษา วิชาที่เปิดสอนโดยเฉพาะวิชาชีพ จะมีลักษณะเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จึงได้จัดกลุ่มวิชาเฉพาะเหล่านั้นเป็นสาขาวิชา โดยมีหัวหน้าแผนกวิชาเป็น

ผู้ควบคุมรับผิดชอบในสาขาวิชานั้น ๆ จึงถือได้ว่าหัวหน้าแผนกวิชาเป็นผู้บริหารระดับต้น หรือผู้บริหารงานวิชาการของวิทยาลัยในระดับปฏิบัติการ เช่นเดียวกับหัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสายวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา (จิรพันธ์ ศิริโชติ, 2515) ซึ่งทำหน้าที่เป็นแกนนำของครูผู้สอนในหมวดวิชา (ประเจตน์ ลิงห์สถิตย์, 2533)

ภิญโญ สาร (2519) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาในการบริหารงานวิชาการ และการพัฒนางานวิชาการ ไว้ว่า

หัวหน้าหมวดวิชาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการบริหารงานวิชาการ เพราะจะเป็นผู้ดูแลและใกล้ชิดกับครูผู้สอนในแต่ละวิชาที่ตนรับผิดชอบมากที่สุด ถ้าหัวหน้าหมวดวิชามีความรู้ ความสามารถ และเอาใจใส่ในหน้าที่เป็นอย่างดี งานวิชาการจะมีประสิทธิภาพ เพราะหัวหน้าหมวดวิชามีสิทธิเต็มที่จะควบคุมดูแลครูผู้สอนให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เต็มความสามารถ

ส่วนพิทักษ์ เกิดคง (2526) ได้สรุปความสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาได้ 5 ประการ คือ

1. เป็นผู้ช่วยเหลือการบริหารงานของหัวหน้าสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวิชาการ
2. เป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เป็นผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนของครู
4. เป็นผู้ประสานงานวิชาการระหว่างหมวดวิชาต่าง ๆ และระหว่างครูอาจารย์กับผู้บริหารโรงเรียน
5. เป็นผู้ควบคุม ดูแล การเรียนการสอนในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ ให้ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

อาจกล่าวได้ว่าการมีหัวหน้าแผนกวิชาหรือหัวหน้าหมวดวิชาที่มีประโยชน์สำคัญ ๆ อยู่ 3 ประการ (พนัส หันนาคินทร์, 2524) ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมการสอนในหมวดวิชาของตนให้ดียิ่งขึ้น หัวหน้าหมวดวิชาย่อมมีประสบการณ์การสอนมากกว่า ดังนั้นจึงสามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ด้านการสอนแก่ครูในหมวดวิชาของตนได้
2. ช่วยประสานงานระหว่างหมวดวิชาต่าง ๆ ในสายเดียวกัน
3. ช่วยปกครองครูในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ และทำงานธุรการของหมวดวิชา รวมทั้งการเก็บสถิติและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหมวดวิชาของตน

นอกจากนี้ พนัส หันนาคินทร์ ยังได้กล่าวถึงคุณสมบัติอันสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาว่า ต้องเป็นผู้ที่ลูกน้องเต็มใจให้ความร่วมมือ เก่งในด้านวิธีสอน วิธีวัดผล และการนิเทศการสอน หัวหน้าหมวดจำเป็นต้องมีความสามารถในเชิงวิชาการเพื่อเป็นที่พึ่งของครูในหมวดวิชานั้น ๆ และที่สำคัญต้องสามารถปกครองคนในหมวดวิชาของตนได้ เพราะถ้าไม่สามารถปกครองได้แล้ว งานของหมวดวิชานั้น ๆ ย่อมจะเจริญไปไม่ได้

จะเห็นว่าหัวหน้าแผนกวิชาเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมงานบริหารด้านต่าง ๆ ในวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานวิชาการ และมีระเบียบกำหนดอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาไว้อย่างชัดเจน (กรมอาชีวศึกษา, 2529) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชานั้นมีความสำคัญโดยแท้จริง ดังนั้นการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกวิชาย่อมมีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะวิจัย เรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกวิชาในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกวิชาในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกวิชาในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานและปัญหาการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร หน้าที่ที่นำมาศึกษาวิจัยเป็นหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาตามระเบียบกรมอาชีวศึกษา ว่าด้วย การบริหารสถานศึกษา พ.ศ.2529 ในด้าน

- 1.1 จัดตารางสอนรวมและตารางสอนส่วนบุคคลของแผนกวิชา
- 1.2 จัดหา เตรียมบริการ วัสดุฝึก ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การศึกษา
- 1.3 ควบคุมการใช้วัสดุการศึกษาให้เป็นไปตามใบงาน และประหยัด
- 1.4 จัดทำโครงการสอนเพื่อขออนุมัติก่อนเปิดภาคเรียน และติดตามดูแลให้มีการฝึกภาคปฏิบัติเป็นไปตามโครงการสอนที่ได้รับอนุมัติแล้ว
- 1.5 ติดตามดูแลการเรียนการสอน ในแผนกวิชาที่เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
- 1.6 แก้ปัญหาเกี่ยวกับการสอนร่วมกับครู-อาจารย์ประจำวิชา
- 1.7 ดูแลรักษารับผิดชอบทรัพย์สินของสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย
- 1.8 ปกครอง ดูแลครู-อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษาในแผนกวิชาให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ และเสนอความคิดเห็นความชอบของครู-อาจารย์ในแผนกวิชานั้น
- 1.9 ประสานงานกับงานอื่น ๆ ในสถานศึกษา
- 1.10 เสนอโครงการปฏิบัติงานตามลำดับชั้น
- 1.11 รายงานการปฏิบัติงานในหน้าที่ตามลำดับชั้น
- 1.12 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย (กรมอาชีวศึกษา, 2529)

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะวิชาหัวหน้าแผนกวิชา ครู-อาจารย์ในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาลัยพัฒนการธนบุรี วิทยาลัยพัฒนการเชตุพน วิทยาลัยพัฒนการบางนา วิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอี่ยมล่อ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา วิทยาลัยอินทราชัย และวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมกรุงเทพ

3. การวิจัยครั้งนี้ไม่แยกแยะผลหัวหน้าแผนกวิชาเป็นรายวิชา แต่จะถือว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาต่าง ๆ นั้นเหมือนกัน เพราะมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเหมือนกัน

นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. วิทยาลัย หมายถึง สถานศึกษาระดับวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา
2. ผู้บริหาร หมายถึง ข้าราชการครูในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ หรือผู้ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และหัวหน้าคณะวิชา
3. หัวหน้าแผนกวิชา หมายถึง ข้าราชการครูในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาซีพีและวิชาสามัญทุกแผนกวิชา
4. ครู-อาจารย์ หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา
5. การปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานจริงของหัวหน้าแผนกวิชาตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่ระบุไว้ในระเบียบกรมอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา พ.ศ.2529
6. ปัญหาในการปฏิบัติงาน หมายถึง สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการปรับปรุง การปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกวิชาในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา
2. ปัญหาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาในวิทยาลัยสังกัดกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหาร และหน่วยงานเจ้าสังกัดในการปรับปรุงและกำหนดงานในหน้าที่ของหัวหน้าแผนกวิชาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มหัวหน้าแผนกวิชา และกลุ่มครู-อาจารย์ โดยกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มหัวหน้าแผนกวิชา ใช้ประชากรทั้งหมด ส่วนกลุ่มครู-อาจารย์ใช้สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างของประชากรตามตารางของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้ดังนี้

1.1	กลุ่มผู้บริหาร	78	คน
1.2	กลุ่มหัวหน้าแผนกวิชา	83	คน
1.3	กลุ่มครู-อาจารย์ จำนวน 567 คนได้กลุ่มตัวอย่าง	234	คน
	รวมทั้งสิ้น	395	คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้จัดสร้างขึ้นเอง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกวิชา
- ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกวิชา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีส่งแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมกลับคืนด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามที่เก็บได้แยกตามกลุ่มประชากร แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้

- 4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้หาค่าร้อยละ
- 4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และปัญหาการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกวิชาใช้การประมวลความคิด หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ลำดับชั้นในการเสนอข้อมูล

บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับชั้นในการเสนอข้อมูล

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย โครงสร้างและการบริหาร สถานศึกษา หน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าแผนกวิชา การปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกวิชา ซึ่งครอบคลุมด้านการจัดตารางสอนวัสดุอุปกรณ์การศึกษา โครงการสอน การเรียนการสอน การรักษาทริพย์สินของสถานศึกษา การบริหารบุคลากรในแผนกวิชา การประสานงาน โครงการ ปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย